

С Т А Н О В И Щ Е

ЗА НАУЧНАТА ПРОДУКЦИЯ НА ДОЦ. Д-Р ОЛГА ТОДОРОВА,

**ЕДИНСТВЕН КАНДИДАТ В КОНКУРС ЗА ПРОФЕСОР ПО ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ 2.2. ИСТОРИЯ И АРХЕОЛОГИЯ , СПЕЦИАЛНОСТ „ИСТОРИЯ НА БЪЛГАРИЯ, (СОЦИАЛНА ИСТОРИЯ, 15 – 18 ВЕК) „ ЗА НУЖДИТЕ НА СЕКЦИЯ „БЪЛГАРИЯ, ОСМАНСКАТА ИМПЕРИЯ И ЕВРОПА” ПРИ ИНСТИТУТА ЗА ИСТОРИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ ПРИ БАН
ОТ ПРОФ. ДИН. ЦВЕТАНА ГЕОРГИЕВА**

Следя и познавам научната продукция на д-р Ол. Тодорова от десетилетия. Много отдавна я определям като изследователят на забравени и пренебрегвани теми, в които открива съществени и важни аспекти в историята на поколенията българи, живели като поданици на Османската империя. Поради това започвам становището си с категоричното твърдение, че научната продукция, обществена и преподавателска дейност на доц. д-р Ол. Тодорова напълно отговарят на всички изисквания за получаване на професионалната длъжност *професор*.

Личното ми мнение е многократно потвърдено от публикуваните рецензии и десетките цитирания от наши и чужди автори на нейните две монографии „Православната църква и българите. 15 – 17 век” и „Жените от Централните Балкани през османската епоха., (15-17 в.)”. Третата ѝ монография „Домашното робство и робовладение в османска Румелия” ще бъде детайлно представена от уважаемите рецензенти в настоящия конкурс. Поради това си позволявам в своето становище да посоча няколко аспекта в изследванията на доц. д-р Ол. Тодорова, които са характерни за нейната изследователска методика и историографския ѝ професионализъм.

Заглавията, а и съдържанието на нейните монографии я представят като изследовател на обширни пространства в дълги хронологически периоди. В подбора на изворите, а и в анализа на информацията им постепенно се очертава фокусът на нейните изследвания, който неизменно е детайли, тенденции, възможности и ограничения в живота на българите. Именно този българистичен

фокус е главното основание тя да кандидатства и да бъде избрана на академичната длъжност *професор по история на България*. Констатацията ми е ясно видима в последната ѝ монография, в която като непрекъсната лента преминават различните етапи на адаптиране на българите към османската власт. С първата глава читателят се въвежда в мъчителните плячкаджийски набези на османските турци за да достигне до превръщането им в поданици на османската държава със статут на зимми. Във внимателно изработените таблици доц. д-р Ол. Тодорова ясно разграничава значителните разлики в техния публичен и личен живот, сравнявайки ги с тези на домашните роби като хора вещи. В изследването на домашното робовладение като паужина е разпръсната разнопосочна документална информация, която разкрива адаптацията на българите към османската действителност. Присъствието на българи в кадийския съд подсказва, че те са опознали и възприели тънкостите на османското правосъдие. Нещо повече. Към средата на 16 в. вече са превърнали Шериата в оръдие за самозащита. През следващото столетия османският хронист Силяхдар споменава, че немюсюлманската рая от София, Скопие и Пловдив се оплакала пред Дивана, че въпреки че плащат джизие, имотите им са подложени на разграбване, а те на заробване. Отговорът на властта е фетва, с която „поборените“ били върнати в своите селища с възстановен статут на „зимми“ Този, а и други примери, подчертава обективността на доц. д-р Ол. Тодорова, тъй като в него липсва обичайният акцент върху българските страдания и мъченичество, но липсва и неговият антипод – „шансът“ да си християнски поданик на османския султан. В тази първа глава са показани вариантите на „криминални“ и „държавни“ деяния, които превръщат свободния зимми в роб, подсказвайки как мекият натиск на властта се превръща в насилие. Но подсказват и също меката адаптация на българите. Именно тя провокира идеите и представите за българското „добруване“ под сянката на падишаха в времето на Танзимата. Без да я формулира като извод доц. д-р Ол. Тодорова намеква за цената на преживения и овладян компромис – загубеният стремеж и опит за самостоятелни политически действия. Впрочем. този извод е валиден за всички балкански общности, преживели столетия като османски зимми” В различна степен и с различна ориентация те продължават да се нуждаят от покровител, който да гарантира както ограничените им права, така и вярата им в собствените възможности и сили.

В монографията „Домашното робство и робовладение в османска Румелия” установявам още една лента, която пунктира съществени аспекти на съвременното историческо познание. Става въпрос за история на ежедневието живот, в чието популяризиране у нас доц. д-р Ол. Тодорова е един от малкото пионери. Целокупният текст представлява сплав от факти, процеси, представи, желаниа, възможности и дори илюзии, които са фиксирани, обяснени и анализирани. В отношението „роби” : „робовладелци” е разкрито ветрило от възможности, които „разтварят” съдържанието и смисъла на личния живот и на едните, и на другите. Превръщат се в обществена атмосфера за повече от двадесет поколения, обитавали Румелия и Анадола в „класическото време” на Османската империя. Събрани от авторката в нейната „банка данни” те възстановяват битието като реалност, но и като модел, в който, след „претопяването в османския котел” огромната част от робите са мюсюлмани. За техните наследници историческата перспектива е една – турският етнос. Спирам се на тази изследователска лента, защото тя(може би) маркира един от факторите на отдавна предполагаем демографски процес, в който големи групи хора се придвижват от запад на изток преди колониализма, както предложи Цв. Тодоров. Домашното робство и робовладение в Румелия (също може би) маркира мощни демографски приливи в османското наследство поради което си позволявам да направя една препоръка на доц. д-р Ол. Тодорова: *да подготви млади и перспективни изследователи по история на ежедневието живот.* Очевидно е, че от тази сфера на историята ни очакват изненади и разнообразни познания.

Безспорен финал на моето становище е развитата и обоснована от доц. д-р Ол. Тодорова концепция за конвергенцията на робството като реалност и като метафора, която „изригва” почти периодично в модерното българско общество. Познавам не малко социологични и културологични опита за обяснение на този „феномен”. Много от тях остават отворени въпроси или дават необосновани отговори. Историкът доц. д-р Ол. Тодорова чрез професионалния анализ на близкото ни минало разчита причините и поводите за тези изригвания, които аз не само приемам, но и поздравявам.

Завършвайки своето становище подчертавам активното присъствие на доц. д-р Ол. Тодорова в професионалния и обществен живот. От общо 15 нейни участия в различни проекти 10 са осъществени от Института за исторически изследвания

при БАН, което свидетелства за отговорност към историческата наука. Обществената ѝ позиция, показвана в различни формати на публичната сфера винаги е в мек стил, но с ясно и твърдо мнение. Мога да посоча още много и различни позитиви, но мисля че написаното до тук е достатъчно за да аргументирам моето решение да

ГЛАСУВАМ С „ДА” ДОЦ. Д-Р ОЛГА ТОДОРОВА ДА БЪДЕ ИЗБРАНА ЗА ПРОФЕСОР ПО ИСТОРИЯ НА БЪЛГАРИЯ КАТО ПРИЗОВАВАМ УВАЖАЕМИТЕ ЧЛЕНОВЕ НА ЖУРИТО ДА ПОСЛЕДВАТ МОЯ ПРИМЕР.